

УДК 657.6:658.15

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.83-84>**Шендригоренко М.Т.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5841-6784>

Шевченко Л.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>

Коверза В.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1465-0584>

Ямбаршев К.О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Маріупольський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9779-8249>

Shendryhorenko Maryna

Ph.D in Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Management and Finance
Mariupol State University

Shevchenko Lyubov

Ph.D in Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Management and Finance
Mariupol State University

Koverza Viktoriia

Ph.D in Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Management and Finance
Mariupol State University

Yambarshev Kyrylo

First-level Higher Education Applicant (Bachelor's Degree Applicant)
Mariupol State University

**АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ
ТА ПІДРЯДНИКАМИ В УМОВАХ КРИЗ:
ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ**

**AUDIT OF SETTLEMENTS WITH SUPPLIERS
AND CONTRACTORS IN CRISIS CONDITIONS:
CHALLENGES, RISKS, AND MITIGATION METHODS**

Досліджено особливості аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Висвітлено вплив воєнних дій на систему розрахунків, включаючи зростання ризику втрат активів, викривлення облікових даних, обмеженість ресурсів, ускладнення контролю за кредиторською заборгованістю та документуванням операцій. Визначено ключові проблеми, спричинені економічною нестабільністю, руйнуванням логістичних ланцюгів і частими нормативними змінами, що ускладнюють роботу аудитора. Запропоновано напрями удосконалення аудиторських процедур, зокрема підвищення якості доказової бази, автоматизацію процесів, оцінювання ризиків, перевірку

автентичності документів, контроль дотримання стандартів обліку та застосування сучасних цифрових технологій задля підвищення достовірності і повноти інформації про розрахунки.

Ключові слова: аудит, постачальники, підрядники, кредиторська заборгованість, ризики, воєнний стан, логістичні ланцюги, цифрові технології.

This article examines the specific features of auditing settlements with suppliers and contractors under wartime conditions and during post-war economic recovery. The study highlights the influence of military operations on settlement processes, including increased risks of asset losses, distortions in accounting data, resource shortages, disruptions in logistics chains, and difficulties in ensuring the completeness and authenticity of financial information. Particular attention is given to the challenges of documenting transactions, assessing the reliability of counterparties, identifying payment delays, tracking overdue liabilities, and preventing fraud in highly unstable operating environments. The article analyzes the key problems caused by economic instability, the destruction of supply infrastructure, the reduction of solvent business partners, and continuous changes in legislation regulating financial and commercial activities during martial law. It is emphasized that limited access to primary documents, insufficient automation of accounting systems, and irregular communication with contractors complicate the work of auditors and undermine the reliability of audit evidence. The study underlines the importance of applying risk-oriented approaches, enhancing analytical procedures, strengthening verification of contract terms, checking the accuracy of transaction timing, and evaluating the relevance of supporting documentation. The paper proposes several measures for improving the quality and reliability of audit procedures, including the use of digital document management systems, automated data analysis tools, and technologies such as blockchain, RFID tags, and GPS tracking to ensure transparent and verifiable movement of goods and services. The authors justify that improving auditors' competencies in risk assessment, fraud detection, and cybersecurity is essential for obtaining sufficient and appropriate audit evidence. The conclusions highlight that a well-organized audit of settlements with suppliers and contractors is crucial for maintaining financial stability, protecting assets, preventing payment crises, and supporting the resilience of enterprises in crisis and post-crisis conditions.

Keywords: audit, settlements with suppliers and contractors, accounts payable, wartime economy, risk assessment, logistics chains, fraud risks, digital technologies.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану економіка України зазнає суттєвих структурних змін, що зумовлені руйнуванням інфраструктури, обмеженістю ресурсів, перебоями у логістичних процесах та високим рівнем економічної невизначеності. У таких умовах особливої ваги набуває питання достовірності фінансової інформації щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками. Саме ці операції формують значну частку зобов'язань підприємств і впливають на їх ліквідність, репутацію та можливість забезпечення безперервності діяльності.

Аудит розрахунків покликаний забезпечити користувачів фінансової звітності об'єктивною та надійною інформацією про стан кредиторської заборгованості, достовірність її формування, своєчасність та правомірність здійснення операцій. У кризових умовах значення аудиту зростає, оскільки підвищується ризик викривлення облікових даних, втрати документів, несвочасного відображення операцій, шахрайства, помилок та маніпуляцій.

Отже, дослідження особливостей аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками у воєнний та посткризовий періоди є актуальним для адаптації методичних підходів і підвищення контролю якості фінансової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика організації бухгалтерського обліку, аудиту, управління розрахунками з постачальниками та підрядниками широко висвітлена у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, вагомий внесок у розвиток методології аудиторських процедур здійснила Бержанір І.А., яка розкриває методичні підходи до організації аудиту в сучасних умовах господарювання [1].

Проблематиці обліку та аудиту кредиторської заборгованості присвячено роботи науковців Бонда-

ренко О.М., Матвеевої О.М. [2], Панасюк О.В. [3], які аналізують класифікацію, оцінку та управління кредиторською заборгованістю з точки зору аудиту та обліково-аналітичних процедур. Дослідження Кусик Н.Л. [4] висвітлюють практичні аспекти управління кредиторською заборгованістю на підприємствах, тоді як Драбаніч А.В. [5] детально аналізує сутність кредиторської заборгованості та її відображення в обліку.

У контексті правового регулювання та управління ризиками в умовах воєнного стану важливу роль відіграють дослідження Синявської О.Ю., Поваленої М.В. та Носевич Н.Р. [6], які здійснюють системний аналіз нормативно-правового регулювання воєнного стану в Україні, включно з указами Президента, конституційними обмеженнями прав і свобод та організацією військових адміністрацій.

Отже, аналіз сучасних наукових джерел свідчить, що аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками є актуальною та дослідженою проблематикою. Водночас, з огляду на поглиблення кризових явищ, спричинених воєнними діями та економічною нестабільністю, питання розвитку методології та практики аудиту залишається відкритим і потребує подальшого наукового опрацювання.

Таким чином, виникає необхідність у поглибленому дослідженні взаємозв'язку між ризиками, що з'являються під час виконання договірних зобов'язань, та методами їх мінімізації засобами аудиту та удосконалених процедур бухгалтерського обліку. Це визначає як актуальність, так і наукову новизну теми статті.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає у дослідженні актуальних проблем аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками в умовах воєнних дій та післявоєнної реконструкції, а також у розробленні пропозицій щодо

вдосконалення аудиторських процедур для забезпечення достовірності фінансової інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розрахунки з постачальниками та підрядниками – це система зобов'язань підприємства перед контрагентами за отримані товари, виконані роботи та надані послуги. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 визначає зобов'язання як заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [7].

Згідно з НП(С)БО 1, НП(С)БО 11 та Концептуальною основою фінансової звітності, зобов'язання визнається задля формування повної та достовірної інформації у звітності за умови, якщо його оцінка може бути визначена достовірно та процес погашення є ймовірним [7–9].

Розрахунки поділяються на товарні та нетоварні операції. Найбільшу питому вагу становлять саме товарні операції, що потребують підвищеної уваги аудиторів.

Воєнні дії спричинили суттєве ускладнення процесу організації аудиту розрахункових операцій підприємств. За умов підвищеної невизначеності та нестабільності сформувався комплекс проблем, що істотно впливають на якість аудиторських процедур та можливість формування достатніх і відповідних аудиторських доказів.

По-перше, вагомою проблемою є ризики невиконання зобов'язань, зумовлені логістичними та економічними чинниками. Руйнування транспортної інфраструктури, затримки постачання матеріальних ресурсів, обмежений доступ до контрагентів, ускладнення комунікацій та поширення форс-мажорних обставин призводять до несвочасного виконання договорів, нагромадження простроченої заборгованості й збільшення обсягу сумнівних або потенційно безнадійних боргів. У таких умовах аудит ускладнюється через підвищену ймовірність неповноти даних, несвочасного відображення операцій та викривлення облікової інформації.

По-друге, значним викликом є порушення облікової дисципліни та обмежена доступність первинних документів. Підприємства нерідко стикаються з пошкодженням чи втратою документації, перебоями в роботі електронних систем, недоступністю хмарних сервісів або неможливістю оперативного формування первинних документів. Це суттєво ускладнює процеси звірки, підтвердження реальності господарських операцій та збирання аудиторських доказів.

По-третє, суттєво зростає рівень шахрайства та кіберзагроз. Поширення підміни реквізитів постачальників, втручання у платіжні системи, фішингових атак, маніпуляцій електронними підписами, спотворення або дублювання електронних документів створює нові ризики для аудитора. Це підвищує потребу в процедурах перевірки автентичності документів, тестуванні інформаційної безпеки підприємства та аналізі цифрових слідів доступу до систем.

По-четверте, складності зумовлює й нормативна нестабільність та зміни у правовому регулюванні. Часте оновлення законодавства щодо документального оформлення операцій, контролю розрахунків з

іноземною валютою, підтвердження форс-мажорних обставин, податкових вимог та правил зберігання документів створює ризики помилок у формуванні заборгованості та її оцінці. Аудитор повинен постійно коригувати методику перевірки, враховуючи динамічність нормативного середовища.

Аналіз практики функціонування підприємств у воєнних і післявоєнних умовах дозволяє визначити ширший спектр факторів, що формують аудиторський ризик під час перевірки розрахунків із постачальниками та підрядниками. Ці чинники взаємопов'язані з окресленими вище проблемами, але мають ширший, системний характер.

1. Інформаційні обмеження. Вони проявляються у фрагментарності або неповноті даних, відсутності консолідованих інформаційних систем, застосуванні застарілих програмних продуктів, порушенні цілісності електронних архівів чи недоступності баз даних унаслідок перебоїв електропостачання, атак на інфраструктуру або втрати серверного обладнання. Такі обмеження знижують можливість аудитора отримати повний обсяг доказів, необхідних для підтвердження реальності зобов'язань.

2. Методологічні проблеми. У воєнний час ускладнюється застосування вимог НП(С)БО, зокрема в частині визначення моменту визнання зобов'язань, оцінки кредиторської заборгованості за умов інфляційних і валютних коливань, класифікації короткострокових і довгострокових зобов'язань, коректного відображення подій після дати балансу. Часті нормативні зміни спричиняють додаткові ризики неоднозначного трактування окремих положень, що може створювати розбіжності між обліковими регістрами та фактичними операціями.

3. Кадрові обмеження. Дефіцит кваліфікованих бухгалтерів і фінансистів, мобілізація персоналу, вимушена міграція, психологічне навантаження та обмежені можливості професійного розвитку негативно впливають на якість формування первинних документів, облікових регістрів та звітності. Це призводить до зростання кількості помилок, непослідовності або порушення принципів бухгалтерського обліку, що ускладнює роботу аудитора.

Вважаємо, що у кризових умовах аудит розрахункових операцій потребує адаптації та застосування нових підходів. До яких слід віднести:

1. автоматизацію та цифровізацію аудиторських процедур. В цьому контексті доцільним є використання: ERP-систем [10]; електронного документообігу (СЕД); WMS-систем для підтвердження руху товарів; аналітичних модулів з автоматизованими вибірками; хмарних сховищ для архівації документів;

2. посилення процедур оцінки ризиків шляхом аналізу платоспроможності постачальників (за відкритими даними або наданими підприємством), визначення ризику зриву постачання та залежності підприємства від окремих контрагентів, тощо.

Особливо уважної перевірки потребують постачальники, що працюють у зонах бойових дій або тимчасової окупації.

3. перевірка автентичності первинних документів. У воєнний час збільшується ризик підробок, тому аудитор має: перевіряти КЕП та сертифікати відкритих ключів; аналізувати журнали подій, дані про час

створення та внесення змін у файл; звіряти метадані документів (дата, автор, контрольні суми); аналізувати IP-адреси, з яких здійснено підпис чи модифікацію документа; порівнювати дані з альтернативними джерелами інформації (виписки банку, акти приймання); встановлювати відповідність електронних документів фактичним поставкам або виконаним роботам.

Успіх перевірки залежить від здатності аудитора виявити ознаки підробки, дублювання або спотворення цифрових файлів;

4. перевірка операцій із передоплатою. У кризових умовах передплата стає однією з найризиковіших операцій. Аудитор має: підтвердити факт перерахування коштів; перевірити отримання товару або послуг після здійснення авансу; встановити наявність ризику невиконання договору; цінити ймовірність втрати авансу; перевірити, чи визнано витрати відповідно до принципу нарахування.

Висновки. У воєнний та посткризовий періоди аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками набуває особливої значущості. Кризові умови зумовлюють появу нових ризиків – логістичних, фінансових, нормативних, інформаційних та кіберзагроз, що суттєво впливають на достовірність бухгалтерського обліку.

Забезпечення високої якості аудиту можливе за умови:

- посилення аналітичних та вибіркових процедур;
- перевірки повноти й автентичності електронних документів;
- тестування надійності інформаційних систем та кіберзахисту;
- оцінки платоспроможності та ризикового профілю контрагентів;
- застосування сучасних цифрових інструментів аудиту;
- адаптації методичних підходів до умов підвищеної невизначеності.

Отже, удосконалення методики аудиту розрахунків у кризових умовах сприятиме формуванню достовірної та своєчасної фінансової інформації, підвищить довіру користувачів звітності, посилить контроль за виконанням зобов'язань підприємств та сприятиме стабільності їх господарської діяльності. Крім того, впровадження адаптованих процедур аудиту дозволить зменшити ризики фінансових втрат, забезпечити ефективність управлінських рішень і зміцнити репутацію підприємств на ринку, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів.

Список використаних джерел:

1. Бержанір І. А. Організація і методика аудиту: навч. посіб. для закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. І. А. Бержанір. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 326 с.
2. Бондаренко О.М., Матвеева О.М., Ковальова В.Ю. Облік, аудит та управління кредиторською заборгованістю. *Економіка та суспільство*, 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/195/187> (дата звернення: 07.11.2025).
3. Панасюк О. В., Небененко А. О. Аудит та аналіз кредиторської заборгованості. *Український економічний часопис*. 2025. № 8. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/549/530>
4. Кусик Н.Л., Шатковська М.С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Вип. 2 (42). С. 105–116. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/177077> (дата звернення: 20.11.2024).
5. Драбаніч А.В. Кредиторська заборгованість: поняття, сутність, відображення в обліку. *Вісник Одеського національного університету*. 2017. Вип. 4. С. 127–131.
6. Сиявська О. Ю., Повалена М. В., Носевич Н. Р. Правовий режим воєнного стану: аналіз законодавства України. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/237> (дата звернення: 07.11.2025)
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 07.11.2025).
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-00> (дата звернення: 07.11.2025).
9. Концептуальна основа фінансової звітності. Переклад міжнародного документа. URL: <https://www.ifrs.org> (дата звернення: 07.11.2025).
10. ERP-системи для автоматизації фінансових процесів: огляд рішень. URL: <https://erp-guide.com> (дата звернення: 07.11.2025).

References:

1. Berzhanir, I. A. (2022) *Organizatsiya i metodyka audytu: navchalnyi posibnyk dlia zakladiv vyshchoi osvity* [Organization and Methodology of Audit: Textbook for Higher Education Institutions] / Ministry of Education and Science of Ukraine, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; compiler I. A. Berzhanir. Uman: VPTs "Vizavi", 326 p. (in Ukrainian)
2. Bondarenko, O. M., Matvieieva, O. M., Kovalova, V. Yu. (2021). *Oblik, audit ta upravlinnia kredytor's'koi zaborgovanosti* [Accounting, audit and management of accounts payable]. *Ekonimika ta suspilstvo*, Vypusk 25. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/195/187> (accessed November 7, 2025).
3. Panasiuk, O.V., Nebesenko, A.O. (2025). *Audit ta analiz kredytor's'koi zaborgovanosti* [Audit and analysis of accounts payable]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, No. 8. Available at: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/549/530> (accessed November 7, 2025).
4. Kusiuk, N. L., Shatkovska, M. S. (2019). *Upravlinnia kredytor's'koi zaborgovanosti pidpryemstva: oblikovo-analitychnyi aspekt* [Accounts payable management of an enterprise: accounting and analytical aspect]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*, Vypusk 2 (42), pp. 105–116. Available at: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/177077> (accessed November 7, 2025).
5. Drabanich, A. V. (2017). *Kredytorska zaborgovanist': ponyattya, sutnist', vidobrazhennia v obliku* [Accounts payable: concept, essence, and accounting]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu*, Vypusk 4, pp. 127–131.

6. Syniavska, O. Yu., Povalena, M. V., Nosevych, N. R. (2023). Pravovyi rezhym voiennoho stanu: analiz zakonodavstva Ukrainy [Legal regime of martial law: analysis of Ukrainian legislation]. *Akademichni vizii*, No. 17. Available at: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/237> (accessed November 7, 2025).

7. National Accounting Standard (NAS) 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti" [General Requirements for Financial Reporting]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (accessed November 7, 2025).

8. National Accounting Standard (NAS) 11 "Zoboviazannia" [Liabilities]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-00> (accessed November 07, 2025).

9. Conceptual Framework for Financial Reporting. Translation of the international document. Available at: <https://www.ifrs.org> (accessed November 7, 2025).

10. ERP systemy dlia avtomatizatsii finansovykh protsesiv: ohliad rishen [ERP Systems for Financial Process Automation: Solution Overview]. Available at: <https://erp-guide.com> (accessed November 7, 2025).